

גליון

שיחות רבינו ראש הישיבה שליט"א

פרשת מקץ תשפ"א

סעודה שלישית

- טיוטה -

_____ סבת תשפ"א _____

בה"י

"גחלי אש"

לשמיעת שיעורים ושיחות

0772-277-277

בארה"ב: 7162294771

נדבת ידידינו

הרה"ח ר' **ישראל אפרים פישל ראטה שליט"א**

יה"ר שיזכה לראות ברכה בכל מעשה ידיו

ונחת דקדושה מכל יוצ"ח

**לתרומות ולהנצחות
ניתן לפנות למכון**

© כל הזכויות שמורות

מכון **"עברא דדשא"**

להוצאת ד"ת של רבינו ראש הישיבה שליט"א

טל: 03-739-5330 | פקס: 077-4703647

מייל: droshosry@droshosry.com

ניתן לפנות לקבלת הגליונות מידי שבוע

ס"ג פרשת מקץ תשפ"א

קביעות השנה של תשפ"א הוא נדירה, פורים המשולש, שבת ערב פסח, ועשרה בטבת חל בערב שבת, וידוע מה שכתב הבית יוסף (א"ח סי' תקנ) בשם האבודרהם (הל' תענית עמ' קנד) שעשרה בטבת הוא שונה משאר תעניות שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו (יחזקאל כד, ב) 'בעצם היום הזה' כמו ביום הכפורים וכו', וכמו כן כשעשרה בטבת חל ביום שישי מתעניין בו ביום [ושאר צומות לעולם אינם חלים בשישי]. ויש בזה גם קצת מעין תענית בשבת, שהרי קי"ל שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה (עי' א"ח סי' רמט ונו"כ שם), וכשעשרה בטבת חל בערב שבת נכנסים לשבת מעונים. וע"פ פשוטו הטעם שהוא שונה משאר תעניות, הוא משום דמה שסמך מלך בבל על חומת ירושלים - עפעס אנגערירט די חומה, הוי תחילת הפורענות וחמור טפי. אך יש בזה גם צד למעליותא, כי בכהאי שתא שעשרה בטבת בערב שבת, יותר בניקל לתקן מה שגרם הפורענות, שהרי משבת קודש - מיניה מתברכין כל שיתא יומין, ויום עשרה בטבת נכנס לתוך השבת, ובסיוע השבת קודש לפניו ולאחריו, יותר בקל לתקן הפגם בחומה - שהיא הסיבה לתענית בערב שבת.

והנה בחז"ל מצינו כמה דברים שנקראים 'חומה'. א אידישע שטוב - בית יהודי נקרא חומה כדאיתא בגמרא (יבמות סב:), ואין המכוון לבית הגשמי המגין ומחמם מקור החיצוני ונותן בטחון לאדם, שבית כזה גם גויים בונים להבדיל, אלא כפירוש המהרש"א (שם) שאידישע שטוב מהווה חומה של יראת שמים השומרת מן החטא, כנגד השונא הגדול ביותר - היצר הרע. א אידיש שטוב וואס מ'פיהרט זיך דארט ארנטליך דאס איז א חומה קעגען די יצר הרע. וחומה זו צריך שתהא עומדת כראוי, ומכח השבתות כבשנה זו, ביותר אפשר לחזק קדושת בתי ישראל.

גם מעשיהם של צדיקים הם חומה, כדאמרינן בגמרא (ב"ב ז:): שכאשר גובין מבני העיר כדי לבנות חומה לעיר, 'אמר ריש לקיש רבנן לא צריכי נטירותא, דכתיב (תהלים קלט, יח) 'אספרם מחול ירבון' וכו', אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון, וק"ו ומה חול שמועט מגן על הים, מעשיהם של צדיקים שהם מרובים לא כל שכן שמגינים עליהם'. ופירש רש"י 'מגין על הים - והוא לו לחומה, כדכתיב (ירמיה ה, יב) אשר שמתי חול גבול לים'. ולכאורה יש להבין למה רש"י צריך להביא פסוק שחול מגין על הים, הרי כל אחד יכול לצאת לשפת הים ולראות את החול שמגין, ומה מוסיף לנו הפסוק יותר ממה שרואים בעיני בשר. אלא שבלא הפסוק, היה מקום לחשוב ולומר שאין החול מהווה הגנה, אלא

המציאות הוא שהמים מגיעים רק עד החול, ולפעמים אכן כשמגיע גל חזק או סערה, המים עולים על החול ועל היבשה, קמ"ל מהקרא שהחול הוא שמהווה ההגנה.

ולפי מה שחז"ל דורשים 'חול' על מעשיהם של צדיקים, ובמהרש"א (חא"ג שם) הוסיף ש"ם' הכוונה למעשיהם של רשעים הבאים לשטוף את העולם ברע, וכדכתיב (ישעיה נז, כ) 'והרשעים כים נגרש' (עי' חא"ג ב"ב עג. ד"ה אישתעי וחא"ג סוטה ה. ד"ה אפילו), הדברים באים ללמדנו בחשבון מדוקדק, שכמו שהחול הגשמי מגין משטיפת הים הגשמי, וגם בשעה שהים שקט אין נראה לעין שהים - המים מנסים לשטוף את העולם, באמת המים רוצים לעלות על החול ולשטוף את כל היבשה. כן הוא בנמשל, שאין לאדם לומר מה לי ולכוחות הרע, אני עושה את שלי, והם הרשעים יעשו את שלהם, אלא צריכים לדעת את האמת, שכוחות הרע מבקשים לשטוף את הרוחניות שבעולם, וכנגד מים הזידונים המאיימים לשטוף כל חלקה טובה, צריכים לבנות חומה בצורה של קדושה וטהרה.

ויש לדקדק בלשון הגמרא 'ומה החול שמועט מגין על הים', הלא החול מגין על היבשה, שלא יבוא הים וישטוף את היבשה, והול"ל שהחול מגין מן הים. אלא בלשון הגמרא טמון סוד, והוא כי הקב"ה ברא את העולם עם העלם אלקותו ית"ש, אבל ההעלם וההסתרה הוא בגבול ומדה, שיוכלו בני אדם לגלות כבוד מלכותו ית"ש בתוך ההעלם. ולכן לא יתכן שהרע והגשמיות ישלטו וישטפו כל הטוב, כי אזי לא היה הקב"ה מהווה ומחיה את ההסתר, והעולם היה מתבטל מיניה וביה, וזה מה שאמרו שהחול מגין על הים, שמעשיהם של צדיקים מגינים על הים, דהיינו שנשאר ים, כי אם לא היתה הגבלה לים, היה מתבטל ההסתר, והיה העכערקייט בלבד, והיה גלוי לעין כל כח הבורא ית"ש, ולכן יש גבול לים, וזה נותן את האפשרות שבהאי עלמא יש העלם הסתר ונסיון, ועל האדם להרבות במעשים טובים - מעשיהם של צדיקים שהם כחומה מפני הים.

עוד אמרו חז"ל (פסחים פז. ב"ב ה.) שבת כנסיות ובתי מדרשות הם חומה ומגדלות, ב"ה זכינו להיכנס למקום חדש, ויש לראות שמבחינה רוחנית לא יאמר אדם 'המקום אשר אנחנו יושבים שם צר ממנו', אלא עם הרגשה אמיתית של המצאות במקום קדוש, ואז בתי כנסיות ובתי מדרשות מהווים חומה ושמירה.

איתא בגמרא (שבת לב.) 'בעון שני דברים עמי הארצות מתים, על שקורין לארון קודש ארנא ועל שקורין לבית הכנסת בית עם', ויש להבין מה הרבותא דייקא בשני דברים אלו. והנה רש"י פירש דלשון ביזוי הוא לקרות לבית הכנסת מקום שמתקבצין בו הכל [שמחמת גודלו הוא מתאים למקום קיבוץ לכולם] ואכן לפני השימוש בבית המדרש יש לבדוק את ההלכה, מה מותר ומה אסור, ומה נקרא דבר מצוה]], וכן שקורין לארון קודש ארנא שכך היו

קורין למגדלות שלהם. אך המהרש"א (חא"ג שם) מבאר שלא רק כפשוטו, שמבזים ומזלזלים בבית הכנסת, אלא שהעמי הארצות אינם מרגישים שהקב"ה נמצא בבית הכנסת, כי 'בית הכנסת' אינו רק מקום כינוס של בני ישראל, אלא הוא מקום שכולל את הקב"ה עם בני ישראל, וכמ"ש חז"ל (ברכות ו.) 'מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר (תהלים פב, א) אלקים נצב בעדת קל', ועמי הארצות הקוראים לבית הכנסת 'בית עם', אכן מתייחסים אליו כמקום התכנסות אינשי לתפלה, אך שוכחים את העיקר - חלק אלקים שבו, שהקב"ה נמצא שם. גם כשהצורה החיצונית אינה כ'בית עם', אלא הכל מוכן לתורה ותפלה, כראוי לבית המדרש ולשטיבל, עדיין נשאלת השאלה: אבער די אייבערשטער וויא איז?! שהרי שמו האמיתי הוא 'בית הכנסת' שנזכור את המתכנסים שם - הקב"ה ובני ישראל.

ואם זוכרים שהקב"ה מצוי בבית הכנסת, הרי זה מחייב התנהגות אחרת בכל הענינים. כי אין המכוון לקריאה בעלמא ארון קודש, וגם אלו שבעת שנכנסים לבית הכנסת ולבית המדרש ניגשים מיד לארון קודש ומנשקים אותה, בכל זאת עדיין אין זה מחייב שהם מתעלים מזה, כי אמנם הם מרגישים שהארון קודש הוא מקום קדוש, אבל אם אין זה מחייב אותם להתנהג בקדושה, הרי זה גם בבחינת קורין לארון קודש ארנא. שכן על האדם לדעת, שכל החיות הוא מארון קודש, דארט ליגט אונזער הארץ, ואמותינו בכל הדורות כשהיה חולה בבית או צרה אחרת פתחו את הארון קודש ושם הזילו דמעות והתפללו, כי ידעו ששם מקום החיות, דארט קלאפט די הארץ פון די יודישע פאלק - שם פועם הלב של האומה הישראלית.

הבתי כנסיות ובתי מדרשות מהווים חומה, כשיודעים שאין זה בית עם, אלא כדברי הרמב"ן (סו"פ בא) 'מקום יתקבצו ויודו לקל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו', זה המטרה והתכלית של בית המדרש - לדעת שאנו בריותיו של ה', והדברים אמורים בין על מקום של תפלה ובין על מקום של תורה, כי הכל חדא, והאמוראים התפללו ביני עמודי היכא דהוו גרסי (ברכות ח. ל:), כי התורה שלומדים אינה לקנטר, והמקום תפלה אינו עשוי לדברים אחרים, אלא הכל נעשה למטרה אחת, שכולם - מגדול ועד קטן - ידעו את ה'.

ואכן מוטל עלינו להשיג שביית המדרש יהיה בית לה', ולא להכניס את החולין לתוך בית המדרש, בים הגשמי לפעמים יש סערה בים, ומעמידים דגל המתריע בפני האנשים על הסכנה, כמן כן בים של הגשמיות ומי התאוות ההולך וסוער לשטוף כל חלקה טובה של רוחניות ועבודת ה', לעולם אין הים שקט, ולעולם יש מניעות והסתרות לאלו הרוצים

להתנהג כראוי - מעשיהם של צדיקים, ויש להתריע ולהשגיח שלא להכניס את ים הגשמי לתוך בית ה'.

יתכן אמנם שאין זה המקום והזמן - בבית המדרש בעת רעוא דרעוין - המתאים וראוי לדבר על כך, אבל מכיון שמעשה היצר נכנס גם למקומות ובזמנים שאין מתאים שיהיו שם, ואין לו מקום כלל, אם כן יש לפעול נגדו באותו מטבע, ולעורר על כך גם בכל מקום וזמן. יש פלאפונים המיועדים לדיבור בלבד, ואכן כדאי להשתדל שלא יפריעו בעת התפלה והלימוד, אבל לא על זה באנו לעורר כעת. אלא על המעט שיש להם מכשירים שמביאים את הדברי חולין מבחוץ לתוך בית המדרש והשטיבל, ואין המדובר ח"ו למכשירים פסולים, אלא למכשיר עם אישור לאותם הנצרכים לכך, המביא רק כשר'ע נייעס מבחוץ, על זה הנני רוצה לעורר: שתהא הסכמה בין כולנו, בלי יוצא מהכלל, וניתן לדורשה מכל אחד ואחד, בין בבית המדרש כאן ובין בכל השטיבלעך דאנ"ש, לא להוציא כלל מכשירים מסוג כזה בתוך מקום תורה ותפלה.

ואי אפשר לומר שכל אחד עושה בשלו, ומה זה נוגע לאחרים, דכמו שבגשמיות מובן לכל שאין לפתוח חלון בימות החורף, כי הקור מפריע לשאר האנשים, ואינו יכול לומר בשלי אני עושה, כי בעל כרחך הקור נכנס ומפריע לכל, וכן הוא התנהגות של בני אדם - ומן הסתם גם גויים מבינים זאת, וכמשל שאמר רשב"י במדרש (ויק"ד, ו) על אחד שעושה חור בספינה שמטביע בזה כל יושבי הספינה, ואם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר שכן הוא ברוחניות, שאם אחד פורץ ומזלזל אפילו בדבר קטן מגדרי הקדושה, הקור נכנס, וכל בר דעת מבין בדעתו שאם הוא מכניס מכשיר כזה לתוך בית המדרש, הרי הוא גורם לעוד אנשים סקרנים שיתעניינו בזה, ונהיה מזה דיבורים של עניני חול, וזה מפריע לתורה ותפלה, ובמעשיו הוא מקרר ומחליש את החומה ואוירה דקדושה המקפת את כותלי בית המדרש, ומכניס את הים לתוך היבשה - הבית המדרש, והרי כך הטבע של הים, שהמים מוצאים את דרכם לחלחל לתוך היבשה. הבה ונשמור על קדושת בית המדרש, ולא ח"ו להופכו לבית עץ.

והדברים נוגעים גם לגבי אחד שמעיר למי שמוציא מכשיר כזה בבית המדרש או בשטיבל, אין לזלזל במי שמעיר, ולבדוק בציציותיו אם הוא צדיק במעשיו, כי אין ההוא מעיר מתוך רצון לתפוס את השני בקלקלתו, אלא כמתחנן על נפשו, ומבקש טובה לא לפתוח פרצה לקרירות מהרחוב, נעם נישט אריין די קאלטקייט אין די ווארעמע ווינקעל, איך וויל א ווינקעל און א בית המדרש וואס איז אפגעשיידט פון די גאס, ואינו אלא כמבקש רחמים על עצמו שלא יביאנו לידי נסיון, וכפתגם השגור בימינו: תן לחיות, לאז מיר לעבען, חיים

אמיתיים. ומובטחני שלא יצא לשומרי תקנה זו שום נזק או הפסד, אם האדם ימנע מעצמו מלדעת מה שקורה למשך השעה או שעתיים של שהותו בבית המדרש, בזכרוני כשהייתי נער צעיר לא ידעו מכל הקורות בעולם, וב"ה הגענו עד זקנה ושיבה, די וועלט וועט נישט אונטערגיין, העולם לא יחרב, ולא יהיה שום נזק אם המכשיר יהיה סגור למשך שעתיים, אל תכניסו את ה'בית עם' לתוך בית המדרש.

צריכים להתבונן בדברי חז"ל (ברכות ו.) שאמרו שהיכן שיש מנין עשרה, קדמה שכינה ואתיא, וכביכול מצפה השכינה לבואם של יהודים להתפלל וללמוד, וכן אמרו (שם ו:) בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא וכו', חז"ל אינם אומרים גוזמאות, ואם הם מגלים לן שהקב"ה מקדים ובא, הרי זה אמת לאמיתו, שהקב"ה אומר כאן בבית המדרש זה מקום שמבקשים ודורשים אותי, וא"כ הרי מוטל על כל אחד ואחד אחריות, שהבית המדרש והשטיבל יהיו מקום הראוי להשראת השכינה, לשמור על קדושת בית המדרש. ונסכים בינינו לא להכניס דברים המבלבלים ודברי חולין לתוך בית המדרש, הרי לים יש די והותר מקומות להיכנס ולשטוף, לאז אונז די ווינקעל ווארעם און ריין.

ובכלל יש לזכור שהמקום הוא מקום קדוש, ויש להיזהר מדברי חולין, דהנה בתורה מצינו פעמיים שעשו תיבה וציפו אותה בכופר, בתיבת נח כתיב (נח ו, יד) 'וכפרת אותה מבית ומחוץ בכפר', ואילו בתיבה של משה רבינו ע"ה כתיב (שמות ב, ג) 'ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת', דהיינו בחומר מבפנים וזפת מבחוץ (עי' רש"י נח שם), ו"ל החילוק ביניהם, כי אכן תיבת נח היתה עבור הצלת העולם, אבל יתירה מזו הוא הצלת משה רבינו, כי משה רבינו שהוא היה מקבל התורה ומוסר התורה לבני ישראל, בנין הרוחני של כלל ישראל, לא יתכן שיהא ריח של זפת מבפנים. עלינו להשגיח לא להכניס את הזפת לתוך בית המדרש, אלא את הזפת להשאיר בחוץ. ולא רק בפועל לא לדבר בתוך בית המדרש והשטיבל, אלא שה'תוך' - הפנימיות של השטיבלעך יהיה התאספות אנשים הרוצים לעבוד את ה', בתורה ותפלה, ואיש את רעהו יעזרו, והמאָחַד בינינו יהיה החפץ והרצון להתקרב אל ה', שיהיה מקום קדוש שפועל על האדם להתקדש בכל מעשיו, א גוטע און א בעסערע ארט, בית ה'. זוהי החומה של בתי כנסיות ובתי מדרשות, שסמך עליה מלך בבל, שעלינו לשמור עליהם שיהיו בשלימות.

והנה זה עתה יצאנו מימי החנוכה, בהם פרצו היונים י"ג פרצות בחומה, י"ג בגימטריא אחד, היינו שרצו לפגוע בבתי כנסיות ובתי מדרשות ששם יכולים להתנתק ממי המבול המשתוללים בחוצות, ולייחד יחידו של עולם, אינזין האבען דער אייבערשטער, את זאת הם רצו לפרוץ. ואף שהחשמונאים נצחו את היונים, מ"מ המלחמה היא מלחמה תמידית,

לשמור על החומה הרוחנית. ובשבת שלפני עשרה בטבת, הוא הזמן להתחזק לשמור את החומה, והזמן גרמא - בשעה שנכנסים למקום חדש, לקבל עלינו את הקבלה, כאן ובכל השטיבלעך דאנ"ש, לא להכניס את החול לתוך המקום תורה ותפלה. ולזכור שמי שמעיר, מבקש רחמים על עצמו, להקטין מעליו את הנסיון, שיוכל להישאר שמור כראוי.

יעזור השי"ת שנזכה להתעלות במקום זה בתורה ואידישקייט, ועי"ז נזכה לכל ההשפעות הטובות.

בשבת זו אמרנו הפטרת פרשת מקץ, שהיא נדירה מאוד [הפטרה זו נאמרת רק כשקביעות השנה היא זח"א פשוטה, כמו השנה, או זח"ג מעוברת], ומפטירים במלכים א ג, טז-כח, שהיא 'משפט שלמה'. לפי שבראש ההפטרה כתיב 'ויקץ שלמה והנה חלום', והוא בדמיון החלומות הכתובים בפרשה. אך אצל חלום פרעה התורה מאריכה בתיאור החלום ובסיפורו על ידי פרעה, באריכות גדולה, ולהבדיל בחלום שלמה, החלום מתואר בארבע מילים בלבד. כי זה גופא הוא ההבדל, מה עושים עם החלום, אצל פרעה כתיב (מא, ד-ה) 'וייקץ פרעה, וישן ויחלום שנית', שהעיקר אצלו היה השינה והחלום, והפתרון הנוגע למעשה - שני הרעב, כתוב בקיצור בפסוק אחד (מא, כז). ולהיפך אצל שלמה המלך ע"ה, החלום נכתב בקיצור, והגם שהחלומות של שלמה המלך ע"ה הם יותר גבוהים ממה שאנו עושים וחושבים בהקיץ כמו שכתב האמרי אמת ז"ע [עי' מכתבי תורה (מכתב נז) שהשואל שאל על הפסוק (מ"א ג, יא) 'וען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך וגו'', וקשה הלא זה היה בחלום, והשיבו 'לדידי ל"ק כלל, כי המה בחלומם יותר גבוהים מבהקיץ שלנו'], בכל זאת העיקר אצלו היה ה'למעשה' - 'ויעל עולות ויעש שלמים'.

ועל האדם להיזהר לא להעביר כל ימיו בהאי עלמא כחלום, וכדאיתא בגמרא (תענית כג). שחוני המעגל תמה מי איתא דניי שבעין שנין בחלמיה, והראו לו שיתכן שהאדם ישן שבעים שנה בשינה אחת, ושחמורו גידלה וולדי וולדות. דהיינו שהראו לו שיתכן שכל ה'ימי שנותינו בהם שבעים שנה' יעברו בשינה ותרדמה ארוכה, בלא שום התעוררות, אמנם כל השבעים שנה כאן בהאי עלמא הם 'כחלום יעוף' (איוב כ, ח), אבל האם יתכן שכל עולמו של אדם יהיה נחשב כחלום שאין בו ממש (עי"ש במהרש"א חא"ג). כי באמת הימים עוברים מהר מאוד, וכשאנשים צעירים אינם מרגישים כל כך בזה, אולם ככל שמזדקנים מרגישים שהחיים עוברים כחלום יעוף. ומי שאינו משיכל להתעורר מהחלום, אלא כל החיים שלו נעים וסובבים סביב הגשמיות, הרי לאחר שבעים שנה יגלה שהכל כחלום יעוף, ולא נשאר אלא עם 'חמריה אתיילידא ליה רמכי רמכי', שגידלה בהמתו עדרים

עדרים, כי הישן בתרדמת הזמן אין לו אלא ולדי ולדות של חומריות בלבד [וכמו שהארכנו בזה במק"א בדרשת ס"ג פר' וירא תשע"ט], וכמו שאמר הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע בסוף ימיו 'למרות שהנני סגי נהור, אני רואה מליוני בני אדם שנולדים כמו חתולים, וחיים כמו חתולים, ומתים כמו חתולים', ודבריו נוקבים מאד, כי אם נתבונן היטב נווכח לראות שאין זה רחוק לחיות שבעים שנה בעוה"ז ולהידמות לשונרא על שתי רגליים, הרגשה זו צריכה לזעזע פנימיות האדם האם באמת יתכן לעבור כל השנים בתרדמה ארוכה?! להיוולד לחיות ולמות כבהמה?!

והנה בפתרון החלום, הזכיר יוסף הצדיק כמה פעמים את שם ה', 'בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה', 'אשר האלקים עשה הגיד לפרעה', 'אשר האלקים עשה הראה את פרעה', 'כי נכון הדבר מעם האלקים', ומלבד מה שכך היתה דרכו של יוסף הצדיק - שם שמים שגור בפיו (רש"י וישב לט, ג מחז"ל). ו"ל ע"פ המסופר שפעם בא חסיד לפני רבו, והרבי שאל לשלומו, השיב החסיד ב"ה שעניני עסקיו מצליחים, שאל הרבי אבל מה הנך עושה, חשב החסיד שכנראה כוונת הרבי לשלום משפחתו, והשיב ששלום לו ולמשפחתו, שאל שוב הרבי: אבל מה אתה עושה? ולא הבין החסיד מה כוונת השאלה, וביאר לו רבו: את משפחתך ועסקיך כל זה נתן לך הקב"ה, וממך נדרש משהו אחר, תורה ומצוות ועבודת ה'. וזה מה שאמר יוסף הצדיק לפרעה, שלא יחשוב שהרעב נועד כדי לעורר את פרעה ומצרים לשנות את דרכם וכדומה, וכמו שהיה אצל נינוה שהודיע הש"ת אשר הוא עושה בכדי לעורר את המלך והעם לתשובה, אלא כאן יש א הימעל'דיגע פלאן, כי הרעב הוא עצה עמוקה איך יעקב אבינו ירד למצרים ללא שלשלאות של ברזל, וזה מה שאמר 'אשר האלקים עשה הגיד לפרעה', שזה מעשה האלקים, ולא נועד בשביל מעשה פרעה. אבל עלינו ללמוד, לחיים שלנו, להתעורר מתרדמת החלום, ולחשוב חשבוננו של עולם, מה אנחנו עושים עם הימים שלנו, ולנצל אותם כראוי.

כתיב (מד, יג) 'ויעמוס איש על חמרו', ופירש רש"י מחז"ל (ב"ר צב, ח) 'בעלי זרוע היו, ולא הוצרכו לסייע זה את זה לטעון'. ולכאורה צ"ב דאם הדיוק הוא ממה דכתיב 'איש' בלשון יחיד - כפירוש המתנות כהונה שם, הרי מקודם לכן כבר כתיב (מד, יא) 'ויורדו איש את אמתחתו ארצה'. וי"ל דרבותא קמ"ל, דאף לאחר שנצטערו כשמצאו את הגביע, ונאנחו אנחה השוברת חצי גופו של אדם (עי' כתובות סב. ותוס' ישנים שם), מ"מ עמדו בחזקם וכוחם [עי' בנזר הקודש שפירש כן].

אך ביפה תואר מפרש שהדרש הוא ממה דכתיב 'ויעמוס' לשון יחיד, משא"כ לעיל מינה כתיב 'ויוורידו' לשון רבים. והוא מפרש לדרכו כפשוטו דכיון שכל אחד סייע לשני להוריד מעל חמורו אינו ראה שבעלי זרוע היו. אבל יש ללמוד מכך מוסר השכל, אמנם בוודאי אין לנו השגה בשבטים, אבל ניתן לנו לדרוש ללמוד לעבודת ה' דידן, דהנה איתא במדרש (ב"ר שם) 'כיון שנמצא הגביע אמרו לו מה גנבא בר גנבתא, אמר להון גברא דיוסף יש כאן שעירים יש כאן אחים שמכרו אחיהם אתמהא', ולכן דייקא בפסוק זה יש רבותא יתירה שעדיין היו בחזקן ובכוחם, כי כל זמן שהיו באחדות, ועם רצון אחד למצוא את יוסף, ולהחזיר את בנימין ושמעון ליעקב אבינו, אין זה חידוש שהיו בכוחם - 'ויוורידו' איש את אמתחתו, אבל אחרי שנמצא הגביע, והתחיל ויכוח וקנטור, הוי חידוש גדול שבעלי זרוע היו ולא הוצרכו לסיוע.

'בעלי זרוע' אין המכוון כפשוטו, אלא כל הירידה למצרים היה הכנה לגלות מצרים, והיו בעלי זרוע להעמיס איש על חמורו, לשלוט על החומריות, ובזה הכינו את הדרך לבני ישראל שיוכלו להיות במצרים ערות הארץ. והנלמד מזה, דכאשר חיים באחדות ובצוותא, עם רצון אחד, אזי יש את הכח כנגד היצר הרע והחומריות - ויכול נוכל לה, כדאיתא בגמרא (סוטה לד.) משאוי שמגביה אדם על כתיפו אינו אלא שליש מאפשרותו להגביה כשמסייעים ונושאים עמו ביחד, ואם במשא גשמי כך, כל שכן במשא רוחני, כשאחד מקבל את השני מתוך אחדות, עם הרגשה של ביחד, ואין קנטורים הדדיים, יותר בקל ויש סיוע גדול למלחמת היצר. והזמן גרמא, בעת שנכנסים למקום חדש, להרבות באחדות ובשלום, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, ועי"ז נזכה לכל ההשפעות הטובות.

